

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Tatiány Votroubekovej

“ ETRUSKÉ HELENISTICKÉ SKALNÉ HROBKY SO ZDOBENÝMI FASÁDAMI”

předkládané v roce 2023 na Ústave pro klasickou archeologii

I. Stručná charakteristika práce

Autorka dizertačnej práce sa zamerala na umelecké vplyvy v architektúre a výzdobe etruských skalných hrobiek, s cieľom zodpovedať otázky o miestnych tradíciách a inšpiráciách z iných kultúr. Použila ikonografický rozbor a hľadala analógie, hodnotila ich štýl, chronológiu a kontextuálny vývoj. Podrobne opísala a porovnávala výzdobné motívy, zameriavajúc sa na príklady z Etrúrie, južnej Itálie, Sicílie, Grécka a východného Stredomoria. Analyzovala 22 skalných hrobiek zo Sovany a Norchie, identifikovala 11 výzdobných motívov a snažila sa určiť ich pôvod.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Dizertačná práca, využívajúc ikonografický rozbor, ponúka prehľad o štýle, chronológii a vývoji v kontexte etruskej kultúry a jej vzťahov s inými kultúrami. V celkovom kontexte predstavuje užitočný a zaujímavý príspevok k porozumeniu etruských hrobiek, s priestorom pre ďalšie rozšírenie a zlepšenie.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Text, hoci podrobný, mohol viac zohľadniť sociokultúrnu analýzu etruských hrobiek a ich zdobenia alebo zahrnúť diskusiu o sociálnych a rodinných väzbách. V kapitole 3, ktorá poskytuje historický prehľad, by bolo vhodné zamerať sa aj na sociálne, ekonomické a kultúrne faktory, ktoré ovplyvnili vývoj hrobiek. Kapitola 5.1, venovaná motívu kliné v etruských hrobkách, mohla byť obohatená o širšiu analýzu fenoménu pohrebnej hostiny v rôznych kultúrnych a historických kontextoch. Autorka mala príležitosť hlbšie preskúmať kultúrne, symbolické a eschatologické aspekty tejto praxe, ktoré v súčasnosti zostávajú v tieni popisu nábytku. Motív pohrebnej hostiny postupne mizne z malovanej výzdoby okolo 300 pred Kr. a začína sa objavovať v etruskom sochárstve. V tejto súvislosti by mohla byť užitočná práca Catherine M. Draycott a Marie Stamatopoulou, "Dining and Death: Interdisciplinary Perspectives on the 'Funerary Banquet' in Ancient Art, Burial and Belief", kde je zvlášť venovaná kapitola etruským pohrebným zobrazeniam.

1. Struktura argumentace.

Informácie týkajúce sa kontextuálnej analýzy sú miestami zjednodušené. Podrobnejší rozbor by si zaslúžila kapitola 5.1., ktorá porovnáva príklady z Grécka a Anatólie. Súčasný prístup prehliada napr. archaické iónske hodujúce plastiky alebo helenistické stély. Anatólske príklady z obdobia perzskej nadvlády a rímskeho obdobia mohli byť lepšie prepojené s etruským kontextom. Hlbšiu analýzu mohla zahrnúť aj kapitola 5.6., ktorá uvádza rôzne analógie v etruskom umení. V kapitole 5.8 sú uvedené rôzne interpretácie pôvodu etruských levích soch, ale chýba kritické zhodnotenie týchto teórií. Prehľad historického vývoja sôch levov (aj okrídlených) a sfíng je povrchný a zahŕňa široké geografické oblasti od doby bronzovej po helenizmus.

2. Formální úroveň práce

Kapitolu 3 tvorí opisný katalóg, ktorý mohol byť súčasťou prílohy, nie samotného textu. V práci niekedy dochádza k odbočeniam od hlavnej témy, čo znižuje jej koherenciu a štrukturálnu usporiadanosť. V

kapitole 5.5, pri porovnávaní etruských a iných príkladov "Rankengöttin" nie je vždy jasné, či je zameranie na etruské umenie hlavným cieľom, alebo či sa autorka snaží o širšiu komparatívnu analýzu. Kapitoly 5.12.5 "Štíty, naisky, ediculy" a 5.12.6 "Imitácia chrámu - typ ,tomba a tempio"" sa zdajú byť čiastočne prekrývajúce. Ich rozdelenie do dvoch samostatných kapitol môže viesť k redundantnému opakovaniu informácií a bolo by azda efektívnejšie ich spojiť do jednej kapitoly (aby sa lepšie ukázal spoločný význam sakrálnych prvkov v etruskej funerálnej architektúre).

3. Práce s prameny či s materiálom

Autorka sa často spolieha na fotografickú a kresebnú dokumentáciu, čo obmedzuje rozmanitosť a hĺbku analyzovaných dát a informácií. Chýba kritické zhodnotenie zdrojov a hypotéz. Základnou metodikou bolo použitie ikonografického rozboru. Tento prístup je vysoko závislý na subjektívnej interpretácii a môže viesť k chybám v analýze. Niektoré ikonografické prvky sú ťažko porovnateľné s inými kultúrami, vedúc k špekulatívnym záverom. Napr. kapitola 5.3 sa venuje protómam a florálnym motívom, kde erodované a ťažko čitateľné reliéfy na hrobkách vedú k fragmentárnym a potenciálne subjektívnym interpretáciám. Autorka skúma analógie medzi etruskými hrobkami a inými formami umenia, ako sú cippy, popolnicové urny, sarkofágy a nástenné maľby, avšak priame inšpirácie alebo kultúrne prepojenia sú ťažko určiteľné. Porovnávanie reliéfov s umením na vázach alebo vykurovadrách môže byť problematické kvôli ignorovaniu formálnych, kultúrnych a časových rozdielov. V kapitole 5.4. autorka navrhuje typológiu štyroch etruských korintských hlavíc založenú na trinástich nálezoch z rôznych lokalít. Text však neobsahuje vysvetlenie kritérií pre rozdelenie hlavíc do týchto skupín ani podrobnejšie porovnania medzi nimi, vrátane detailov ich výzdobných prvkov, štýlov a techník. Chýbajú konzistentné klasifikačné kritériá. Vzniká otázka, či je možné vytvoriť presnú typológiu len na základe fotografií, čo je problematika naznačená na strane 153.

4. Vlastní přínos

Text má na niektorých miestach tendenciu byť opisný, nie analytický. Napr. v kapitole 1.2 chýbajú hlavné závery a hypotézy, ktoré vyplývajú z doterajšieho výskumu (bez vysvetlenia ako ovplyvňujú súčasné chápanie skalných hrobiek). V kapitole 4 chýba formálna analýza, ktorá by ukázala, že hrobky v Sovane a Norchii predstavujú trochu odlišné prístupy k pohrebnej architektúre. Autorka sa viac sústreďí na samostatné popisy každej lokality než priame porovnanie. Sovanské hrobky, ktorých je viac, sa vyznačujú sofistikovanosťou a bohatým architektonickým zdobením, vrátane imitácií chrámových fasád a detailných reliéfov, naznačujúcich pochovanie vplyvných a bohatých jedincov. Zahrňujú pilastre, štíty a zobrazenia zosnulých, často s komplexnými figurálnymi scénami. V Norchii sú hrobky jednoduchšie a masívnejšie, s dôrazom na monumentalitu a odolnosť nad detailným zdobením, čo môže odrážať odlišné sociálno-ekonomické podmienky a regionálne tradície.

IV. Dotazy k obhajobě

Dá sa povedať, že v Norchii sa preferovali viac tradičné, monumentálne a robustné formy, zatiaľ čo hrobky v Sovane mohli byť viac ovplyvnené helenistickými trendami, ktoré prinášali sofistikovanejšie a detailnejšie architektonické prvky?

Mohol by ekonomický rozkvet alebo kultúrny vzostup Sovany v čase vzniku hrobiek vysvetliť väčšiu komplexnosť a bohatosť ich pohrebných štruktúr v porovnaní s Norchiou?

V. Závěr

Předběžně klasifikuji předloženou disertační práci jako prospěl/a.

19.12. 2023

doc. Mgr. Lucia Nováková, PhD.

[podpis]